

A historiográfia antropológiai megközelítése felé

Beszélgetés Jo Tollebeek belgiumi történésszel

Kérem, mondjon néhány szót családi háttéréről és egyetemi éveiről!

Egy Belgium közepén fekvő faluban nőttem föl. Édesapám orvosként dolgozott, szorgalmas és a munkája iránt mélyen elkötelezett volt. Édesanyám sokkal inkább művészebb lelkületű, egy kicsit 'bohém' volt. Iskolába a faluban kezdtem el járni. Kilenc éves koromban azonban a brüsszeli jezsuita kollégiumba kerültem. Ebben a hatalmas iskolában több száz diák tanult, és klasszikus oktatásban részesültünk: latin nyelvet és számos humán tárgyat tanulunk, melyek között a történelem kiemelt helyet foglalt el. 1978-ban – röviddel tizennyolc éves korom előtt – egyetemre mentem. Belgium holland nyelvű részén három egyetem található, melyek közül Leuven volt a legrégebbi és a leghíresebb. Nővérem jogot tanult ott. Ezért döntöttem úgy, hogy én is Leuvenben fogok tanulni. Kiváló benyomást tett rám az intézmény. Az 1970-es évek végére a diáklázadások ideje véget ért, azonban a politikai viták nem szűntek meg. Sőt, az egyetem csodálatos szellemi vállalkozások világának bizonyult számomra, ahol a kutató diákok nem korlátozták figyelmüket csupán az általuk választott téma vizsgálatára. Élveztem, hogy az új felfedezéseim hatására látóköröm szélesedett.

Tanulmányaim során a történelemre specializálódtam. 1978-tól 1982-ig a Leuveni Egyetem Modernkori Történelem Tanszékén tanultam. Képzésünk hagyományos, rendkívül gyakorlatias és – bizonyos mértékben – 'pozitivista' volt: a hangsúly a forráskritika különböző változataira esett, amelyeket a tizenkilencedik század végén Charles-Victor Langlois és Charles Seignobos, előtük pedig – 1876-ban, ha nem tévedek – a hollandista Charles de Smedt rendszerezett. Mindemellert kitekintettünk a szakma új fejleményeire is: tudunk a francia *Annales* történészeiről és újításairól, kultúrtörténetet olvastunk, történetelméleti kérdéseket vitattunk meg. Jómagam elsősorban középkorász képzést kaptam. Az első kutatási témám a zsidók késő középkori történelme volt, első tanulmányaimban erről írtam.

Miután elvégeztem a történelmi tanulmányaimat, úgy döntöttem, filozófiát fogok tanulni a Leuveni Egyetem Filozófia Intézetében. Három éven keresztül – 1982-től 1985-ig – középkori filozófusokat (hiszen Aquinói Szent Tamás az intézet „patronus”-a), Kantot és Hegelt, fenomenológusokat (az intézet őrizte a javarészt kiadatlan Husserl-hagyatékot) és francia egzisztencialistákat olvastam a tanáraimmal. A perspektívám ismét szélesedett, s történetfilozófiára specializálódtam.

Mely professzorok gyakorolták Önre a legnagyobb hatást?

Két személyt szeretnék megemlíteni. Az első Reginald de Schryver, aki a közelmúltban hunyt el nyolcvan éves korában. De Schryver a kora újkorral foglalkozott, és végzettsége szerint politikatörténész volt. Akkoriban azonban a tizenkilencedik és huszadik század kultúrtörténetéről tartott előadásokat, különös tekintettel a romanticizmusra. Nem szakértő, hanem tudós úriember, értelmiségi volt, nagy erudícióval. Továbbá oktatta azt a témát is,

amely később a saját kutatási területemmé vált: a történetírás történetét. De Schryver megismertette velünk a klasszikus görög és római történetírókat, a középkori krónikák és történetek hosszúra nyúló tradícióját, a reneszánsz és a felvilágosodás történetíróit, a *Monumenta Germaniae Historica*t, Burckhardtot és Huizingát... Színes és gondolkodásra ösztönző, új világ nyílt meg számomra. A másik professzor, akiről szeretnék beszélni, a filozófus Sam Ijsseling. Ő tanította meg olvasni az 'új' francia filozófusokat: Althusser, Lacan, Derrida és mindekelőt Foucault műveit – ez az elszigetelt filozófusokból, irodalomteoretikusokból és antropológusokból álló generáció radikálisan megújította a humántudományokat. Ijsseling ismerte a párizsi történeket, és ezt a tudását megosztotta velünk.

Hogyan alakult pályafutása az egyetem elvégzése után?

A történelem és filozófia szak leuveni elvégzése után PhD-képzésre jelentkeztem a *National Research Foundation*nál. Négyévnvi ösztöndíjat kaptam a doktori kutatásaimra a Leuveni Egyetem Történelem Tanszékén. 1989-ben védtem meg a disszertációm. Ez volt az első könyvem: egy hosszas értekezés arról, hogyan tematizálták szakmájukat a tizenkilencedik és a huszadik században olyan holland történészek, mint Johan Huizinga és Pieter Geyl. A disszertációm elkészítése után Leuvenben maradtam, és posztdoktori kutatásokat végeztem a tizenkilencedik századi történelmi kultúráról, a szó tág értelmében: a professzionális történészek történetírásával, de a történelmi festészettel, a történelmi regénnyel, a történelmi felvonulásokkal, az emlékművek felhasználásával, a népszerű történelemmel is foglalkoztam. 1992-ben elhagytam Leuvent és Belgiumot Groningenért és Hollandiáért. Négy évig maradtam ott, először posztdoktori kutatóként, majd egyetemi adjunktusként. Ezek az évek fontos szerepet játszottak a történésszé válásomban, hiszen akkor egy csapat kiváló kultúrtörténész dolgozott Groningenben, akik élénken megvitatták egymással kutatási eredményeiket. Klaas van Berkel tudománytörténetről és egyetemtörténetről írt. Frank Ankersmit tanulmányai a történetelmélet (és politikaelmélet) köré csoportosultak. Mások 'politikai kultúrával' foglalkoztak. Én a francia romantikus történészek (Prosper de Barante, Augustin Thierry, Michelet), valamint a romantikus festők és költők kapcsolatára koncentráltam. A kultúrát mind úgy értelmeztük, mint reprezentációt. Csodálatos évek voltak ezek.

Mi vonzotta vissza, hogyan került vissza a Leuveni Egyetemre egyetemi tanárként?

1996-ban meghívást kaptam Leuvenbe, hogy legyek Reginald de Schryver utódja. Megtisztelőnek éreztem a felkérést és elfogadtam, bár egy kicsit haboztam: a groningeni élmény még élénken élt bennem.

Mit tanít jelenleg, és milyen oktatási tapasztalatokat szerzett?

Leuvenben tartok egy általános kurzust Németalföld történetéről, egy áttekintő jellegű előadást a történetírás történetéről, egy kurzust az európai kultúra történetéről 1750-től kezdve, valamint én tartom egy a kultúrkritika történetéről szóló kurzus egy részét. Ezek közül a történetírás története kurzus áll a legközelebb a saját kutatásaimhoz. Elődömhöz, de Schryverhez hasonlóan meg akarom ismertetni a hallgatókat a történetírás hagyományaival, a különböző műfajokkal, stílusokkal és módszerekkel, amelyekkel a történészek megragadják a múltat.

Melyek voltak és melyek most kutatásai főbb irányai?

Mint azt korábban említettem, figyelmem középpontjában a történetírás története áll. Különböző módokon próbáltam tanulmányozni ezt a műfajt. Néhány tanulmányomban elsősorban azt kutattam, hogyan hatottak a politikai és ideológiai tényezők a történetírásra, például a nemzeti történelem esetében: a nemzeti 'mitoszok' felhasználását a nemzetállam létrehozásában és eredetének, folyamatos létezésének legitimálásában. Mind tudjuk, hogy a nacionalisták még most is félrekezelik a múltat. Más tanulmányaimban és könyveimben megpróbáltam kiszélesíteni a kutatást azáltal, hogy a történelmi kultúrát vagy történetírást mint kulturális formát tanulmányoztam, amelyet így más kulturális formákkal, például a regénnyel is össze lehet hasonlítani. Körülbelül négy évvel ezelőtt kezdett el érdekelni a történetírás antropológiája is: hogyan vált a történelem modern tudományos szakmává, hogyan formálódott a tudósok közössége e szakmán belül, hogyan vettek fel és képeztek új tudósokat, hogyan fejlődtek ki az irányelvek, rutin eljárások, és így tovább. Az ilyen kutatáshoz speciális forrástípusok szükségesek, például részletes naplók és más 'ego-dokumentumok'. 2008-ban megjelent egy könyvem a történetírás 1900 körüli fejlődéséről, amelyben a belga történész, Paul Fredericq, valamint a Genti Egyetemen *collega proximusa* és az első világháború előtti évtizedekben az európai egyetemek történetírói praktikáinak fejlődéséről írt számos tanulmány szerzője, Henri Pirenne naplói jelentették a kiindulópontot. Végül a figyelmem a történelem és emlékezet kapcsolatára is ráirányult.

Szerzőként és szerkesztőként is kivette a részét a „Writing the Nations” sorozat nagyszabású kutatási programjában. Milyen tapasztalatokat szerzett ennek során, és mi a véleménye erről a programról?

E kiterjedt, a *European Science Foundation* által támogatott program célja a nemzeti történetírás vizsgálata Európában a tizennyolcadik század végétől. Ilaria Porciani olasz történésszel, a Bolognai Egyetem professzorával közös feladatunk volt a „nemzeti történetírás” intézeteinek, közösségeinek és hálózatainak kutatása. Az Európa minden szegletéből érkező szerzőink csapata megpróbálta feltérképezni a nemzeti történelem intézeteit (a levéltárakat, forráskiadványokat, életrajzi szótárakat, történelmi múzeumokat), a nemzeti történelmet létrehozó közösségeket és hálózatokat, valamint a történelem 'nacionalizációja' és a professzionalizáció közötti kapcsolatot. A kutatás eredményeit összegző könyv hamarosan megjelenik a Palgrave kiadó gondozásában. A program rengeteg energiánkba és időnkbe került. Azonban nagy öröm volt számos különböző európai ország gyakran fiatal történészeivel együtt dolgozni. Meggyőződésünk, hogy ennek az együttműködésnek köszönhetően új megvilágításba került a nemzeti közösségek nemzeti történetírása.

A program egyik alapvető célja, hogy meghaladja a történelem és a történetírás tanításának, illetve kutatásának nemzeti, nacionalista szemléletét? Ön szerint hogyan lehet ezt megvalósítani?

Pontosan. A kutatás egyik legfőbb eredménye annak a ténynek a megállapítása volt, hogy Európa legtöbb országa nagyon hasonló módon alkotta meg nemzeti történelmét. A nemzetállam eredete, a nemzeti hősök, a nemzeti karakter, a 'Volk' története szempontjából döntőnek tekintett csaták: úgy néz ki, ezek a nemzeti történetírás alapvető elemei, függetlenül attól, hogy Írországból, Olaszországból vagy Görögországból írták. Más szavakkal, a *European Science Foundation* összehasonlító és mindent átfogó megközelítése nyomán kiderült, hogy a nemzeti történelem egy konstrukció, nacionalisták ritkán egyedi mechanizmusokkal dolgozó konstrukciója.

Európa egyik legégetőbb nemzetiségi konfliktusa a flamand–vallon ellentét, amely Önt közelebbről is érinti. Mit gondol erről, és Ön szerint milyen eszközöket nyújt a történelem, a történetírás ezen problémák megoldására?

A Belgium holland és francia nyelvű csoportjai – a flamandok és a vallonok – között húzó-dó ellentét valójában nacionalista konstrukció, ami nem újkeletű. Már körülbelül az első világháború idejétől hangsúlyozták flamand nacionalisták (és azok, akik a Hollandiában és Flandriában élő holland nyelvű népek uniójában reménykedtek), hogy az 1830-ban létrejött belga nemzetállam diplomaták által létrehozott mesterséges entitás. Szerették volna megsemmisíteni ezt a nemzetállamot. Mint minden nacionalista, ők is a történelmet használták fel a politikai cél eléréséhez. Megalkották a létrehozni vágyott független Flandriának a saját múltját (amelyben a középkori, 1302-es courtrai-i csata volt az első mérföldkő: a flamand nép győzelme a francia király és lovagjai fölött). Az 1970-es évek óta, az 1831-es alkotmány számos módosítása után Belgium valójában föderatív államává vált. A flamand nacionalisták nem elégszenek meg ennyivel; fel akarják osztani az országot és autonómiát akarnak adni Flandriának (valamint az ország vallon részének). A legfőbb flamand nacionalista párt (elnöke Antwerpen, Flandria legfőbb városának polgármestere) politikája hasonló az olaszországi *Lega Nord*éval: azt hirdetik, az ország déli (franciául beszélő) része, amely szegényebb, mint a (hollandul beszélő) észak, már nem tartozik az északi részhez.

A történészeknek rá kell mutatniuk a történelem nacionalisták által való felhasználására és „félrehasználására”. Ismertetniük kell, hogyan alakítja át a nacionalista diskurzus a történelmet politikai mitológiává, olyan zártkörű mitológiává, amelyben nincs helye a kívülállóknak, azoknak, akiket nem tartanak a 'Volk'-hoz tartozóknak.

Van valamilyen „krédója”?

A legfőbb krédóm az, hogy ragaszkodnunk kell a kutatásaink sokoldalúságához. A historiográfiai tanulmányozó történészek vizsgálhatják a történetírást politikai eszközként, de tekinthetnek rá kulturális formaként, mint kulturális gyakorlatra, esetleg folyamatosan 'mozgó' történelemfilozófiára. A lehető legtöbb szemszögből kell megpróbálnunk értelmezni a historiográfia különböző formáit, mint a múlt kezelésének eltérő módjait – egy kitétel: a múltnak ezt a kezelését mindig történelmi, kontextuális perspektívában kell felfognunk.

Milyen tervei vannak a jövőre, elsősorban fő érdeklődési körére, a historiográfiára nézve?

A következő években kiterjesztem a kutatásaimat a humán tudományok – a történetírás, továbbá a régészet, művészettörténet, illetve a zenetudomány, nyelvészet, irodalomtudományok, filozófia és teológia – 1900 körüli történetére. 1870 és 1914 között váltak a humán tudományok tudományos tárgyakká az egyetemeken abban a formában, ahogyan ma ismerjük őket. Szeretném Európa-szerte példákön keresztül vizsgálni ezen új tudományok episztemikus értékeit (episztemológiát és etikát összekapcsolva) és a rájuk jellemző módszereket. Mit jelent a „megbízhatóság”-ra való törekvés a humántudományokban? Miért gyűjtik olyan lázasan az új anyagokat (archívumok, ásatások, új képek, útikönyvek...) ezekben a tudományokban? Hogyan szerveződött meg a tudásátvitel az új tudományok között? Ezekkel a kérdésekkel szeretnék megbírkózni a következő pár évben.

Köszönöm a beszélgetést.

Leuven, 2012. október 1.

Az interjút készítette: ERŐS VILMOS

Jo Tollebeek műveinek válogatott bibliográfiája (2001–2013)

2013

1. *Gedachtenissen. Commemoratieve praktijken in de geesteswetenschappen omstreeks 1900* (Academiae Analecta), Brussels, Royal Flemish Academy of Belgium for Science and the Arts, 2013, 26 pp.
2. 'Usi della storia nell'età delle guerra fredda: il caso del Belgio e dell'Olanda', in: *Passato e Presente. Rivista di Storia contemporanea*, 31 (2013), no. 89, pp. 103–124.

2012

3. (with I. Porciani) (ed.), *Setting the Standards. Institutions, Networks and Communities of National Historiography*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2012, 436 pp.
4. (with G. Vanpaemel and M. Derez) (ed.), *Album van een wetenschappelijke wereld / Album of a Scientific World. De Leuvense universiteit omstreeks 1900 / The University of Louvain around 1900*, Leuven, Leuven University Press, 2012, 228 pp.
5. (with I. Porciani). 'Institutions, Networks and Communities in a European Perspective', in: I. Porciani and J. Tollebeek (ed.), *Setting the Standards. Institutions, Networks and Communities of National Historiography*, Basingstoke, 2012, pp. 3–26.
6. *Exegi Monumentum. The Great Syntheses of National History*, in: I. Porciani and J. Tollebeek (ed.), *Setting the Standards. Institutions, Networks and Communities of National Historiography*, Basingstoke, 2012, pp. 105–129.
7. (with I. Porciani). 'Historians and the Web', in: I. Porciani and J. Tollebeek (ed.), *Setting the Standards. Institutions, Networks and Communities of National Historiography*, Basingstoke, 2012, pp. 415–422.

2011

8. (with S. Keymeulen). *Henri Pirenne, Historian: A Life in Pictures*, Leuven, Leuven University Press, 124 pp.
9. *Men of Character. The Emergence of the Modern Humanities*, Wassenaar, Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences, 2011, 72 pp.
10. 'L'historien quotidien. Pour une anthropologie de la science historique moderne', in: *Schweizerische Zeitschrift für Geschichte / Revue suisse d'Histoire / Rivista storica svizzera*, 61 (2011), pp. 143–167.
11. 'An Era of Grandeur. The Middle Ages in Belgian National Historiography, 1830–1914', in: R.J.W. Evans and G.P. Marchal (ed.), *The Uses of the Middle Ages in Modern European States. History, Nationhood, and the Search for Origins*, Basingstoke, 2011, pp. 113–135.
12. 'Historical Writing in the Low Countries', in: S. Macintyre, J. Maiguashca and A. Pok (ed.), *The Oxford History of Historical Writing*, vol. 4: 1800–1945, Oxford, 2011, pp. 283–302.
13. 'Pirenne and Fredericq. Historiographical Ambitions around 1900', in: M. Boone, C. Billen and S. Keymeulen (ed.), *Henri Pirenne (1862–1935): a Belgian Historian and the Development of Social and Historical Sciences*, special issue of *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis / Revue belge d'Histoire contemporaine*, 41 (2011), nos. 3–4, pp. 383–409.
14. 'Begreep Geyl de Vlamingen?', in: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden 2009–2010*, 2011, pp. 67–81.

2010

15. (with E. van Assche, M. Derez, L. Nys, H. Vanhee and A. Verbrugge) (ed.) (being editor in chief). *Mayombe. Ritual Sculptures from the Congo*, Tielt, Lannoo, 2010, 176 pp.
16. (with M. Derez). 'A Complex Undertaking', in: J. Tollebeek (editor in chief), E. van Assche, M. Derez, L. Nys, H. Vanhee and A. Verbrugge) (ed.), *Mayombe. Ritual Sculptures from the Congo*, Tielt, 2010, pp. 10–15.
17. 'The Hyphen of National Culture. The Paradox of National Distinctiveness in Belgium and the Netherlands, 1860–1918', in: *European Review*, 18 (2010), pp. 207–225.
18. 'At the Crossroads of Nationalism. Huizinga, Pirenne and the Low Countries in Europe', in: *European Review of History / Revue européenne d'Histoire*, 17 (2010), pp. 187–215.
19. 'Belgium', in: I. Porciani and L. Raphael (ed.), *Atlas of European Historiography. The Making of a Profession 1800–2005*, Basingstoke, 2010, pp. 137–140.
20. 'De samenleving in opspraak. Opmerkingen over de maatschappelijke betrokkenheid van de historicus', in: *De maatschappelijke rol van de geschiedenis. Historici aan het woord* (Standpunten van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten), Brussels, 2010, pp. 31–38.

2009

21. (with H. te Velde) (ed.). *Het geheugen van de Lage Landen*, Rekkem, Stichting Ons Erfdeel, 2009, 272 pp.
22. 'Een labyrint van herinneringen. De Aula van de Gentse universiteit', in: J. Tollebeek and H. te Velde (ed.), *Het geheugen van de Lage Landen*, Rekkem, 2009, pp. 34–43.
23. 'Een begin, een einde. Het Twaalfjarig Bestand (1609–1621)', in: J. Tollebeek and H. te Velde (ed.), *Het geheugen van de Lage Landen*, Rekkem, 2009, pp. 138–145.
24. 'Een schooljongen op straf. Brieven van Karel van de Woestijne aan Gustave van de Woestijne, 1918–1919', in: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis / Bulletin de la Commission royale d'Histoire*, 175 (2009), pp. 595–634.
25. (with R. de Bont). 'Kevers en kinderen. De entomoloog als opvoeder', in: I. de Haan, W. ten Have, J. Kennedy and P.J. Knegtman (ed.), *Het eenzame gelijk. Hervormers tussen droom en daad*, Amsterdam, 2009, pp. 113–126 and pp. 316–318.

2008

26. *Fredericq & Zonen. Een antropologie van de moderne geschiedwetenschap*, Amsterdam, Bert Bakker, 2008, 284 pp.
27. (with G. Buelens, G. Deneckere, Ch. Kesteloot and S. de Schaepdrijver) (ed.) (being editor in chief). *België, een parcours van herinnering*, vol. 1: *Plaatsen van geschiedenis en expansie*, and vol. 2: *Plaatsen van tweedracht, crisis en nostalgie*, Amsterdam, Bert Bakker, 2008, 2 vols., 461 + 512 pp.
28. "'Vaut le voyage.'" De Belgische plaatsen van herinnering', in: J. Tollebeek (editor in chief), G. Buelens, G. Deneckere, Ch. Kesteloot and S. de Schaepdrijver (ed.), *België, een parcours van herinnering*, vol. 1: *Plaatsen van geschiedenis en expansie*, Amsterdam, 2008, pp. 13–25.
29. 'Leuven / Louvain-la-Neuve: de universiteitsbibliotheek. Verdeeldheid in de wereld van de geest', in: J. Tollebeek (editor in chief), G. Buelens, G. Deneckere, Ch. Kesteloot and S. de Schaepdrijver (ed.), *België, een parcours van herinnering*, vol. 2: *Plaatsen van tweedracht, crisis en nostalgie*, Amsterdam, 2008, pp. 138–151.
30. 'A Stormy Family. Paul Fredericq and the Formation of an Academic Historical Community in the Nineteenth Century', in: *Storia della Storiografia*, 2008, vol. 53, pp. 58–72.
31. 'A Diversity of Experiences. Belgian and Dutch Historians in Rome', in: H. Cools, M. Espadas Burgos, M. Gras, M. Matheus and M. Miglio (ed.), *La storiografia tra passato e futuro. Il X Congresso Internazionale di Scienze Storiche (Roma 1955) cinquant'anni dopo*, Rome, 2008, pp. 243–269.
32. 'La peinture dans les Pays-Bas: un voyage sans passeport', in: *Septentrion. Arts, Lettres et Culture de Flandre et les Pays-Bas*, 37 (2008), pp. 2–9.

2007

33. (with R. Mantels). 'Highly Educated Mission: The University of Leuven, the Missionary Congregations and Congo, 1885–1960', in: *Exchange. Journal of Missiological and Ecumenical Research*, 36 (2007), pp. 359–385.
34. 'Verboeckhoven's Sheep. The Rediscovery of Belgium's Nineteenth-Century Painters', in: *The Low Countries. Arts and Society in Flanders and the Netherlands*, 15 (2007), pp. 105–111.
35. 'L'Université de Leuven depuis 1968: bilan', in: *Revue générale*, 142 (2007), no. 2, pp. 21–36.

2006

36. (with L. Nys). *The City on the Hill. A History of Leuven University, 1968–2005*, Leuven, Leuven University Press, 2006, 384 pp.
37. 'Het erf van de nijvere landman. Literatuurgeschiedenis in de negentiende en in de eenentwintigste eeuw', in: *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 116 (2006), pp. 177–190.

2005

38. (with L. Nys, in collaboration with L. Gevers, L. Vos and R. Mantels). *De stad op de berg. Een geschiedenis van de Leuvense universiteit sinds 1968*, Leuven, Leuven University Press, 2005, 384 pp.
39. (with V. Vandekerchove) (ed.). *Tweede beweging. Beschouwingen over het museale bezit van de 19e eeuw*, Leuven, Municipal Museum Vander Kelen – Mertens, 2005, 73 pp.
40. 'Degeneration, Modernity and Cultural Change. A Belgian Perspective, 1860–1940', in: P. Dassen and M. Kemperink (ed.), *The Many Faces of Evolution in Europe, c. 1860–1914*, Leuven – Paris – Dudley, MA, 2005, pp. 53–70 and pp. 145–159.
41. 'Juste, Théodore', in: *Nouvelle Biographie Nationale*, vol. 8, 2005, pp. 202–204.

2004

42. *Writing the Inquisition in Europe and America. The Correspondence between Henry Charles Lea and Paul Fredericq (1888–1908)*, Brussels, Royal Historical Commission, 2004, CXXXVIII–117 pp.
43. (with V. Vandekerchove) (ed.). *Eerste beweging. Beschouwingen over het museale bezit tot 1600*, Leuven, Municipal Museum Vander Kelen – Mertens, 2004, 69 pp.
44. "'Turn'd to Dust and Tears": Revisiting the Archive', in: *History and Theory. Studies in the Philosophy of History*, 43 (2004), pp. 237–248.
45. 'Writing History in the Salon vert', in: *Storia della Storiografia*, 2004, vol. 46, pp. 35–40.
46. (with T. Verschaffel). 'Group Portraits with National Heroes. The Pantheon as an Historical Genre in Nineteenth-century Belgium', in: *National Identities*, 6 (2004), pp. 91–106.
47. 'Consciencies niemandsland. De Leeuw van Vlaenderen, de natie en de geschiedenis', in: P. Del-saerdt and M. de Schepper (ed.), *Letters in de boeken. Liber amicorum Ludo Simons*, Kapellen, 2004, pp. 329–338.

2003

48. (with G. Vanpaemel and K. Wils) (ed.). *Degeneratie in België 1860–1940. Een geschiedenis van ideeën en praktijken*, Leuven, Leuven University Press, 2003, 321 pp.
49. 'Degeneratie, moderniteit en culturele verandering. Een Belgisch perspectief', in: J. Tollebeek, G. Vanpaemel and K. Wils (ed.), *Degeneratie in België 1860–1940. Een geschiedenis van ideeën en praktijken*, Leuven, 2003, pp. 299–319.
50. 'Indecent Places of Value', in: *Diplomatic News*, 2003, no. 13, pp. 40–41.
51. 'Henri Pirenne', in: *Kritisch Denkerslexicon*, Alphen aan den Rijn – Brussels, 2003, no. 32, pp. 1–20.

2002

52. (with L. Nys, H. de Smaele and K. Wils) (ed.). *De zieke natie. Over de medicalisering van de samenleving 1860–1914*, Groningen, Historische Uitgeverij, 2002, 416 pp.
53. (with T. Verschaffel and L.H.M. Wessels) (ed.). *De palimpsest. Geschiedschrijving in de Nederlanden 1500–2000*, Hilversum, Verloren, 2002, 300 pp.
54. (with T. Verschaffel and L.H.M. Wessels) (ed.). *De palimpsest. Geschiedschrijving in de Nederlanden 1500–2000. Fragmenten*, Hilversum, Verloren, 2002, 196 pp.
55. (with H. de Smaele) (ed.). *Politieke representatie*, Leuven, Leuven University Press, 2002, 315 pp.
56. (with G.H. de Vries a.o.). *Culturele vernieuwing en de grondslagen van de geesteswetenschappen*, The Hague, Netherlands Organisation for Scientific Research, 2002, 16 pp.
57. (with L. Nys, H. de Smaele and K. Wils). 'Een medisch object. Veranderingen in menswetenschap, cultuur en politiek', in: L. Nys, H. de Smaele, J. Tollebeek and K. Wils (ed.), *De zieke natie. Over de medicalisering van de samenleving 1860–1914*, Groningen, 2002, pp. 9–20.
58. 'De stethoscoop van de historicus. Geschiedenis, cultuurkritiek en pathologie', in: L. Nys, H. de Smaele, J. Tollebeek and K. Wils (ed.), *De zieke natie. Over de medicalisering van de samenleving 1860–1914*, Groningen, 2002, pp. 158–179.
59. 'Het essay. Geschiedschrijving zonder vanzelfsprekendheid', in: J. Tollebeek, T. Verschaffel and L.H.M. Wessels (ed.), *De palimpsest. Geschiedschrijving in de Nederlanden 1500–2000*, Hilversum, 2002, pp. 259–280.
60. (with T. Verschaffel and L.H.M. Wessels). 'Een epiloog. De historiciteit van een discipline', in: J. Tollebeek, T. Verschaffel and L.H.M. Wessels (ed.), *De palimpsest. Geschiedschrijving in de Nederlanden 1500–2000*, Hilversum, 2002, pp. 281–290.
61. (with H. de Smaele). 'Politieke representatie. De geschiedenis van een begrip', in: H. de Smaele and J. Tollebeek (ed.), *Politieke representatie*, Leuven, 2002, pp. 9–31.
62. 'De Franse Revolutie in de negentiende eeuw. Over de politiek als spiegelpaleis van de geschiedenis', in: H. de Smaele and J. Tollebeek (ed.), *Politieke representatie*, Leuven, 2002, pp. 171–186.
63. 'Le culte de la bataille des Eperons d'or de la fin du XVIIIe au XXe siècle', in: R.C. van Caenegem (ed.), *1302. Le désastre de Courtrai. Mythe et réalité de la bataille des Eperons d'or*, Antwerp, 2002, pp. 194–239 and pp. 292–294.
64. 'The Archive. The Panoptic Utopia of the Historian', in: F. Musarra et al. (ed.), *Eco in Fabula. Umberto Eco in the Humanities – Umberto Eco dans les sciences humaines – Umberto Eco nelle scienze umane*, Leuven – Florence, 2002, pp. 339–355.
65. 'Het ketelruim van de vroomheid. Zola, Huysmans en Lourdes omstreeks 1900', in: H. de Dijn and W. van Herck (ed.), *Heilige plaatsen. Jeruzalem, Lourdes en shopping malls*, Kapellen – Kampen, 2002, pp. 55–82 and pp. 134–140.
66. 'De conjunctuur van het historisch besef', in: B. Raymaekers and G. van Riel (ed.), *De horizonten van weten en kunnen. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*, Leuven, 2002, pp. 167–193.
67. (with T. Verschaffel). 'Helden en herdenkers. De geschiedenis van een romantische mythe en een nationaal symbool', in: P. Trio, D. Heirbaut and D. van den Auweele (ed.), *Omtrent 1302*, Leuven, 2002, pp. 183–205 and pp. 260–261.

2001

68. "'Renaissance" and "Fossilization": Michelet, Burckhardt, and Huizinga', in: *Renaissance Studies. Journal of the Society for Renaissance Studies*, 15 (2001), pp. 354–366.
69. 'National Identity', "International Eclecticism" and Comparative Historiography', in: *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 1 (2001), pp. 3–7.
70. 'De zuigkracht van het medium. Historici als televisiedeskundigen', in: *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden / The Countries Historical Review*, 116 (2001), pp. 465–482.